

Národní pedagogický institut České republiky. 2020. *Inkluze v praxi. Co je to inkluze?* Dostupné na : <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzevpraxi>

CO JE INKLUZE VE ŠKOLE?

„Agátě se rozvádějí rodiče a místo jedniček dostává ve škole najednou čtyřky i pětky. Nikita se právě přistěhoval a neumí ještě dobře česky. Míša se špatně soustředí a chvíli neposedí. Dorotka je pomalejší ve čtení i psaní, pletou se jí písmenka. Tomáš se nudí, nechápe vlastně jen to, proč se jeho spolužáci pořád dokola ptají na banality. Tobiáš chodí do školy rád, je tam sranda, hlavně když nechybí šprt Kryštof – vždycky když se bojí, zrudne a začne koktat...“

Vztahy v dětských a žákovských kolektivech bývají různorodé a komplikované. Stejně jako složení tříd a celých škol. Výše uvedený příklad je jen jednoduchým popisem projevů několika konkrétních žáků. Jde o rozmanitou třídu, se kterou pedagogové mohou pracovat tak, aby se od pouhé integrace (například u Nikity) posunuli přes společné vzdělávání až k inkluzi – tedy fungující rozmanité třídě či skupině žáků a dětí.

Inkluzivním (společným) vzděláváním nazýváme způsob vzdělávání, který dbá na maximální rozvoj každého žáka s ohledem na jeho individuální potřeby a specifika.

Tomášovi ve škole nestačí jen dostávat jedničky. Jako jiné talentované děti potřebuje složitější úlohy a nové výzvy, aby se mohl dále rozvíjet. Posloužit mu mohou podpůrná opatření pro nadané nebo mimořádně nadané žáky. Agátě, která kvůli komplikované rodinné situaci začala ve škole selhávat, mohou pomoci opatření nastavená v rámci plánu pedagogické podpory. Ač definice inkluze či společného vzdělávání zní často složitě, klíčem bývá změna přístupu k dětem. Například Míšu mohou vnímat jako „zlobivého, otravného“. Pokud si ale uvědomím, že trpí vrozenou poruchou pozornosti a chování (ADHD), mohu se o této poruše dozvědět více a Míšovi pomoci lépe zvládnout výuku. Takový přístup by měl zároveň ukázat ostatním dětem ve třídě, že Míša není jenom „ten zlobivý, problémový kluk“, ale že i něco umí a je v něčem dobrý.

Péče o dobré vztahy mezi učiteli a žáky i mezi žáky navzájem podmiňuje, zda bude inkluze úspěšná.

Zároveň jde o způsob, jak předcházet šikaně a jiným patologickým jevům. Tobiášovy hříčky s introvertním Kryštofem by se neseskávaly u spolužáků s takovou odezvou, pokud by škola stála na principech, jako jsou partnerství, důvěra, spolupráce, respekt – tedy na předpokladu, že všichni žáci mají stejnou hodnotu a každý v něčem vyniká. Atmosféra ve škole a její hodnotové nastavení bývají dobrou prevencí patologických jevů v žákovském kolektivu a pomáhají i pedagogům lépe řešit často emočně náročné situace ve třídě nebo v komunikaci s rodiči.

Společné (inkluzivní) vzdělávání rovná se kvalitní vzdělávání pro každého žáka. Proto by inkluze měla být pro náš školský systém dlouhodobým cílem.

Rozdíl mezi inkluzí a integrací

Inkluzivní vzdělávání je moderní pojem; často bývá spojován se slovem integrace. Vztah těchto dvou termínů se ovšem pojímá různě:

1. Inkluze a integrace jsou vesměs pojmy totožné.
2. Inkluze je vylepšením integrace, jakousi její lepší variantou.
3. Inkluze jako naprosto odlišný přístup, který předpokládá zařazení všech dětí do běžné školy, neboť právo na vzdělání, tedy navštěvovat běžnou základní školu, je automatické.

Podle zastánců třetí ze zmíněných variant není inkluzivní vzdělávání něco, co si musí dítě zasloužit splněním zadaných požadavků, ale automatické právo. Dítě má právo navštěvovat běžnou základní školu, a to nejlépe od první třídy v místě bydliště. Pouze když se mu v běžné škole nepodaří zajistit dostatečnou podporu, je umístěno do speciálního zařízení. U integrace se jedná o jev opačný. Dítě navštěvuje školu speciální, teprve pokud se odborníkům a rodičům zdá, že by mohlo zvládnout i běžnou školu, bývá přesunuto.

Inkluzivní škola přijímá všechny děti bez ohledu na jejich sociální situaci, vyznání, rodinnou konstelaci, postižení, rasu, příslušnost k menšině a vzdělává je individuálně podle jejich potřeb. Existence různorodosti je přitom vnímána jako obohacení a přínos. Pokud se dítěti v běžné škole nepodaří zajistit dostatečnou podporu, je umístěno do speciálního zařízení.

Inkluzivní vzdělávání má své principy, kterými se liší od vzdělávání dětí se znevýhodněním v běžných školách formou integrace. Předmětem snahy zúčastněných není pouze umístění znevýhodněného dítěte do běžné školy, ale spíše **přizpůsobení školy potřebám dítěte**. Důraz je kladen na kvalitu vzdělávání a zdůrazňuje prospěch pro obě strany.

Inkluzivní vzdělávání, neboli společné vzdělávání, je založeno na přesvědčení, že **všechny děti mají právo být vzdělávány ve skupinách se svými vrstevníky** a mohou mít anebo mají prospěch se vzděláváním ve školách v místě bydliště. Učitelé, rodiče i další zainteresovaní spolupracují a mají k dispozici dostatečné a odpovídající zdroje, které zohledňují potřeby začleněného dítěte.

Všechny děti potřebují vzdělávání, které jim umožní rozvíjet vztahy a připravit je na život ve většinové společnosti. Inkluzivní školy mají potenciál nabízet ve výuce rozmanitost a poskytnout prostor pro navazování přátelství, vzájemný respekt a porozumění. Inkluze představuje proces, ne setrvalý stav, proto je inkluzivní škola vnímána jako škola v pohybu.

Inkluzivní vzdělávání

- Všichni žáci a pracovníci školy jsou stejně důležití.
- Žáci se zapojují do školní kultury, vzdělávacího procesu a komunity.
- Školní prostředí, politika a praxe se mění tak, aby byla zohledněna různorodost žáků.
- Odstraňují se překážky v učení a zapojují se všichni žáci, tedy nejen ti, kteří mají určité postižení či jsou označeni jako „*žáci se speciálními vzdělávacími potřebami*“.
- Rozdíly mezi žáky jsou vnímány jako inspirace pro výuku, nikoliv jako problém, který je třeba řešit.
- Respektuje se právo žáků na vzdělávání v místě, kde žijí.
- Dochází ke zkvalitňování škol pro potřeby žáků i učitelů.
- Podporují se vzájemně prospěšné vztahy mezi školami a okolní komunitou.
- Inkluze ve vzdělávání je jedním z aspektů inkluze ve společnosti.